

Finansdepartementet*Sendes elektronisk*

Dato: 16.01.2024
Vår ref.: 2023-753
Deres ref.: 23/3800

Konkurransen i bankmarkedet

Finans Norge viser til Finansdepartementets [brev](#) datert 22. september 2023, der departementet ber om innspill til finansmarkedsmeldingen for 2024. Finans Norge verdsetter et slikt initiativ til dialog om konkurransen i det norske bankmarkedet.

1. Finans Norges hovedsynspunkter

- Bankenes lønnsomhet er for tiden god, men den varierer med utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Over tid er bankenes lønnsomhet på nivå med lønnsomheten i vanlige foretak.
- De norske bankene har automatisert og digitalisert store deler av driften. Det har bidratt til at de norske bankene er blant de mest kostnadseffektive bankene i Europa. Automatiseringen og digitaliseringen har kommet kundene til gode gjennom billigere og bedre banktjenester. På den annen side har en rekke nye regulatoriske krav og finansskatt bidratt til å holde prisene oppe.
- Konkurransen er sterk i det norske bankmarkedet. Beregninger indikerer at konkurransen mellom bankene i Norge er sterkere enn i sammenliknbare land.
- Finans Norge vurderer at det er enkelt å bytte bank. Norske banker har samlet seg om bransjeregler og utviklet digitale løsninger som gjør bankbytter stadig enklere og raskere. Bankbytter kan forenkles ytterligere ved å justere bankbytteskjemaet og frikoble BankID fra kundeforholdet i den enkelte bank. Etter Finans Norges vurdering vil ikke kontonummerportabilitet være et avgjørende tiltak for å gjøre bankbytte enklere, og en gjennomføring vil være klart samfunnsøkonomisk ulønnsom.
- Finans Norge vil bemerke at informasjon om ulike spareprodukter og bankbytteløsninger er lett tilgjengelig for kundene i Norge. EUs direktiv om markeder for finansielle instrumenter (MIFID) og digitale plattformer som Finansportalen og Renteradar bidrar til dette. Finans Norge ser ikke behov for å endre innrapporteringskravene til Finansportalen.
- Finans Norge og medlemsbankene har utarbeidet en bransjenorm for bankenes betjening av ikke-digitale kunder. Bransjenormen forplikter medlemsbankene til å tilby nødvendige tjenester for ikke-digitale kunder og veiledning til digitale løsninger.
- Det er først og fremst banker som har tatt i bruk mulighetene som følger av PSD2. Sterk konkurranse og lave priser kan forklare hvorfor ikke nye aktører har gitt bankene konkurranse. Nåværende forslag til PSD3 vil kunne gi bedre ansvarsregulering av nye aktører.

2. Lønnsomheten i det norske bankmarkedet

Finansdepartementet ber om innspill på flere konkrete punkter. Punktene er adressert i del 4-9 av dette brevet. Innledningsvis ønsker Finans Norge å kommentere på noen premisser om bankene som brevet fra Finansdepartementet hviler på.

I brevet viser departementet til at god konkurranse mellom tilbyderne av banktjenester bidrar til mer kostnadseffektiv drift, lavere priser og bedre løsninger. Finans Norge vil fremheve at disse drivkreftene har fått virke kraftfullt i norsk banknæring gjennom flere tiår, se del 3. De norske bankene har automatisert og digitalisert store deler av driften. Det har bidratt til at de norske bankene er blant de mest kostnadseffektive bankene i Europa. Automatiseringen og digitaliseringen har kommet bankkundene til gode, både gjennom lavere priser og bedre banktjenester.

Finansdepartementet peker på at norske bankers egenkapitalavkastning har økt i første halvår 2023, og at lønnsomheten kan gjenspeile konkurransesituasjonen i markedet. Finans Norge mener at konkurransen i det norske bankmarkedet er sterk, se del 8. Ifølge flere indikatorer fra litteraturen er konkurransen mellom bankene sterkere i Norge enn i sammenliknbare land. Finans Norge vil samtidig understreke at konkurransen i ulike markeder påvirkes av strukturelle trekk som er av mer langvarig karakter, for eksempel markedskonsentrasjon, regulering og kundeferd. Endringer i lønnsomhet reflekterer derfor ikke nødvendigvis endringer i konkurranse.

Bankenes lønnsomhet varierer på kort sikt med utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Under pandemien ble bankenes lønnsomhet svekket av økte nedskrivninger på utlån og lavere rentenivå. Innskuddsmarginen¹ ble negativ under pandemien da Norges Bank reduserte styringsrenten til null og bankene ikke ville kreve betaling for innskudd (negativ innskuddsrente), se figur 1. Det trakk inntjeningen på innskuddsfinansierte eiendeler ned. Nedgangen i rentenivået reduserte også inntjeningen på den delen av eiendelene som er finansiert med egenkapital, se boks på side 4.

Etter pandemien har bankenes lønnsomhet økt. Det skyldes hovedsakelig en reversering av de ekstraordinære forholdene under pandemien. Bankene har tilbakeført deler av utlånstapene som ble bokført under pandemien, fordi det viste seg at de hadde skrevet ned verdien på utlånene mer enn hva de endelige tapene skulle bli. Det var særlig tilfelle for de største bankene som bokførte store tap på utlån til skipsfart og oljerelaterte næringer under pandemien. I tillegg har innskuddsmarginen økt. Deler av økningen i innskuddsmarginen kan forklares med økt rentenivå. I tillegg kan økningen i innskuddsmarginen forklares med økt tilbud av innskudd grunnet høy sparing under pandemien samt lav innskuddsetterspørsel fra bankene grunnet lav utlånsvekst. Oppgangen i innskuddsmarginen har økt inntjeningen på innskuddsfinansierte eiendeler. Økt rentenivå har også økt bankenes inntjening på egenkapitalfinansierte eiendeler (se boks på side 4).

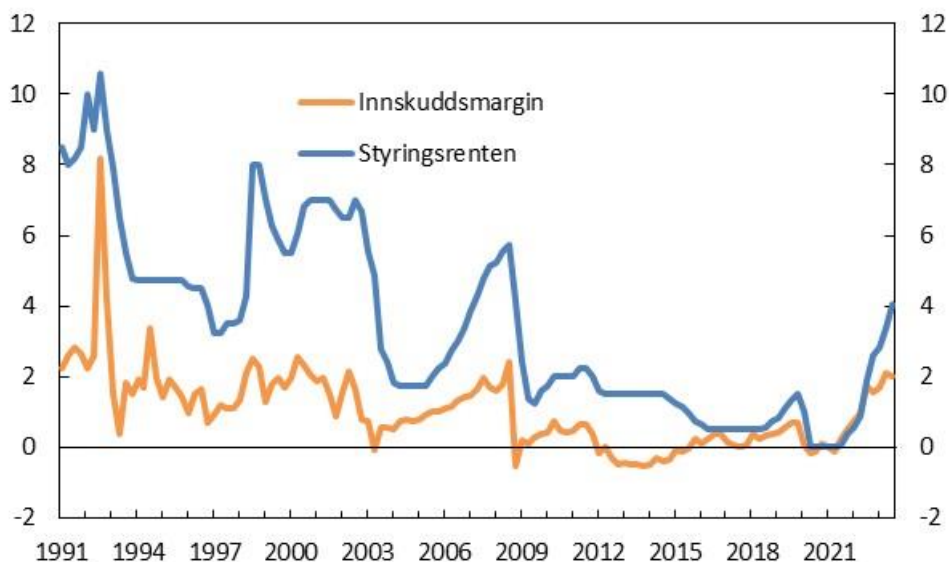
Fremover venter markedsaktører og myndigheter at bankenes lønnsomhet vil falle etter hvert som utlånstapene øker og innskuddsmarginen avtar, se figur 2. Norges Bank anslår at utlånstapene vil øke noe.² Sentralbanken venter også at innskuddsmarginen vil falle noe, blant annet fordi husholdningene trolig vil tære på innskuddene og konkurransen om innskudd øker mellom bankene. Samlet sett anslår Norges bank at bankenes egenkapitalavkastning vil ligge nær 12 prosent de nærmeste årene.

---

¹ Forskjellen mellom pengemarkedsrenter og innskuddsrenter.

² Norges Bank (2023): «[Finansiell stabilitet 2023 – 2. halvår](#)», Norges Bank, november 2023.

Figur 1 Bankenes¹ innskuddsmargin og styringsrenten². Prosent. 1. kv. 1991 – 3. kv. 2023

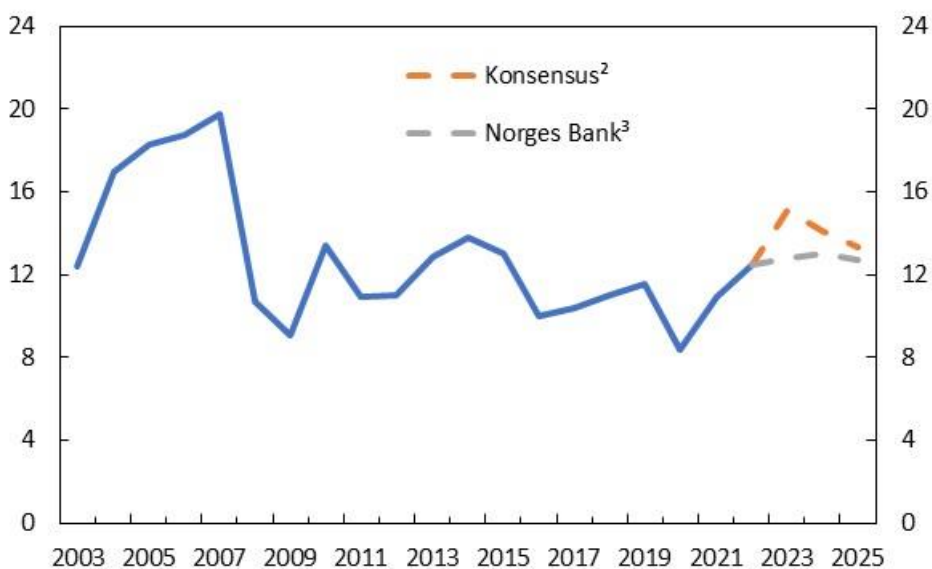

1) Alle banker i Norge

2) Gjennomsnitt for siste måned i kvartalet

Kilder: Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 2 Egenkapitalavkastning etter skatt for de sju største norskeide bankkonsernene¹. Prosent. 2003 – 2025

1) DNB, SpareBank 1 SR-Bank, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, Sparebanken Sør, SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Nord-Norge

2) Gjennomsnittlig anslag fra analytikere av norske bankaksjer og egenkapitalbevis

3) Anslag i [Finansiell stabilitet 2023 – 1. halvår](#)

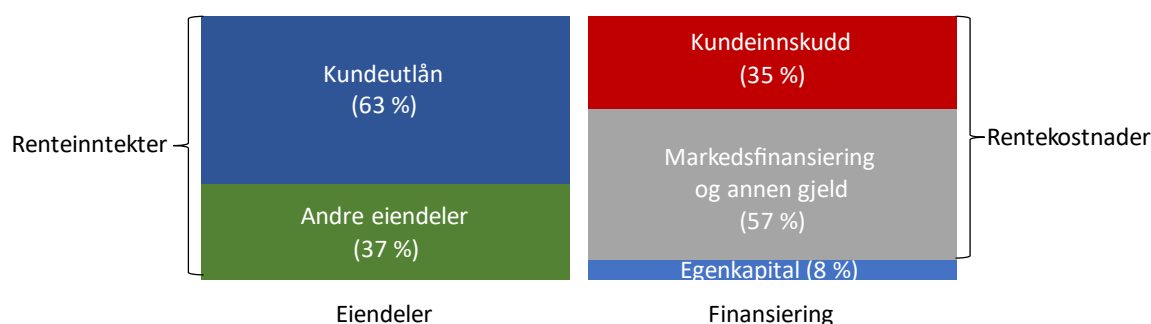
Kilder: Bankenes årsrapporter, Bloomberg, Finans Norge og Norges Bank

Økt rentenivå har trukket bankenes inntjening opp

Utviklingen i netto renteinntekter¹ har stor betydning for norske bankes lønnsomhet. Ifølge Finans Norges beregninger kan banksektorens netto renteinntekter øke med nesten 40 milliarder kroner fra 2021 til 2023, og det siste året har netto renteinntekter stått for over tre firedeler av bankenes samlede inntekter.

Bankene finansierer seg fra flere kilder, se figur A. Nesten 8 prosent av eiendelene er finansiert med egenkapital, opp fra litt under 5 prosent i 2009. 35 prosent av finansieringen er kundeinnskudd. Resten er markedsfinansiering og annen gjeld. Markedsfinansieringen består av obligasjoner og sertifikater som bankene har utstedt til norske og utenlandske investorer.

Figur A Bankenes¹ balanse. Prosent. Per 30. september 2023

1) Alle banker og kredittforetak

Kilder: Finans Norge og Statistisk sentralbyrå

Under pandemien falt rentenivået til et historisk lavt nivå da Norges Bank reduserte styringsrenten til null. Det trakk bankenes netto renteinntekter ned, både fra innskuddsfinansierte eiendeler og egenkapitalfinansierte eiendeler. Bankene betaler ikke renter på egenkapitalen. Inntektsreduksjon fra lavere utlånsrenter ble derfor ikke kompensert med lavere rentekostnader på denne finansieringen. Lønnsomheten på innskuddsfinansierte eiendeler avhenger derimot av rentemarginen². Under pandemien falt rentemarginen med om lag en halv prosentenheter. Det reduserte inntjeningen fra innskuddsfinansierte eiendeler.

Siden 2021 har Norges Bank økt styringsrenten med 4,5 prosentenheter. Det har trukket netto renteinntekter opp. Finans Norges beregninger viser at renteøkningen har bidratt til å øke årlige netto renteinntekter fra egenkapitalfinansierte eiendeler med om lag 28 milliarder kroner.³ Egenkapitaløkningen siden 2009 har forsterket denne effekten. På den annen side har økningen i netto renteinntekter blitt dempet av lavere inntjening på eiendeler som er finansiert med markedsfinansiering. Utlånsrentene har økt mindre enn rentene på markedsfinansiering, og rentene på markedsfinansiering er i flere tilfeller høyere enn boliglånsrentene.⁴ Det kan gi negativ inntjening på markedsfinansierte eiendeler.

1) Renteinntekter fra utlån og andre rentebærende eiendeler fratrukket rentekostnader fra finansiering.

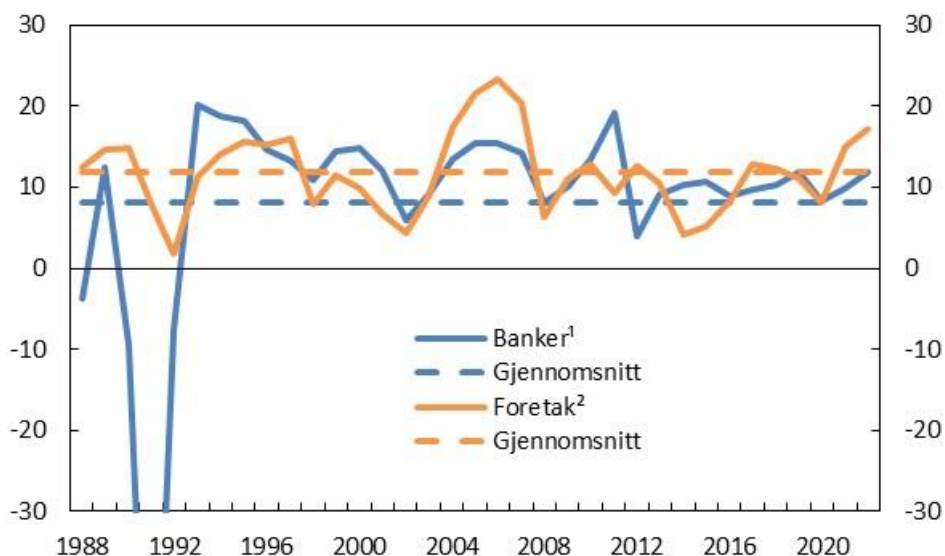
2) Forskjellen mellom utlånsrenter og innskuddsrenter.

3) Vi forutsetter at gjennomsnittlig rente på disse eiendelene har økt like mye som NIBOR.

4) I oktober 2023 var gjennomsnittlig rente på boliglån 5,36 prosent, renten på obligasjoner med fortrinnsrett med fem års løpetid 5,44 prosent og renten på senior bankobligasjoner med fem års løpetid 5,90 prosent.

Over tid er de norske bankenes lønnsomhet på nivå med lønnsomheten i foretak utenfor finanssektoren. Den norske banksektoren har hatt en gjennomsnittlig egenkapitalavkastning³ på 8 prosent siden 1988, se figur 3. Tilsvarende måltall for vanlige foretak er 12 prosent. Resultatene er dokumentert i en [analyse](#)⁴ gjennomført i Norges Bank. Denne analysen finner også at risikjustert avkastning ikke er høy i de norske bankene sammenliknet med andre norske foretak.

Figur 3 Egenkapitalavkastning etter skatt. Prosent. 1988 – 2022²

1) Alle banker og kredittforetak i Norge. Alle banker med unntak av utenlandske filialer før 2008

2) Alle ikke-finansielle aksjeselskaper i Norge

Kilder: Finans Norge, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Etter pandemien har egenkapitalavkastningen til både banker og vanlige foretak vært høyere enn gjennomsnittet siden 1980-tallet. I 2022 var gjennomsnittlig egenkapitalavkastning for vanlige foretak [16,6 prosent](#)⁵, mens egenkapitalavkastningen til norsk banksektor var 11,9 prosent.

En lønnsom og velfungerende banknæring er helt avgjørende for en stabil utvikling i kredittilbud og økonomisk aktivitet. Den norske banksektoren har lånt ut om lag 5500 milliarder kroner til norske husholdninger og foretak. Det tilsvarer om lag 80 prosent av samlede utlån fra innenlandske kilder. Historisk har de fleste bankkrisene blitt forårsaket av tap på utlån. God lønnsomhet gir bankene et godt førstelinjeforsvar mot slike tap. Det reduserer faren for kostbare bankkriser og bidrar til at bankene kan opprettholde kredittilbudet i dårlige tider.⁶ På den annen side kan banker som går med underskudd bli tvunget til å gjennomføre tilpasninger med betydelige samfunnsøkonomiske

³ Resultat etter skatt som andel av gjennomsnittlig egenkapital.

⁴ H. Andersen (2022): «[Tjener bankene for mye penger?](#)», *Bankplassen blogg*, Norges Bank.

⁵ Statistisk sentralbyrå beregner egenkapitalavkastning med egenkapital ved utgangen av året. Egenkapitalavkastningen beregnes som regel med årets gjennomsnittlige egenkapital. Med denne metoden blir egenkapitalavkastningen 17,3 prosent i 2022.

⁶ [Resultater fra EBAs stresstest for 2023](#) illustrerer dette. Til tross for økte utlånstap, går DNB med underskudd i bare ett av de tre årene i stresstesten. DNB er også blant bankene med minst fall i kapitaldekningen i stresstesten.

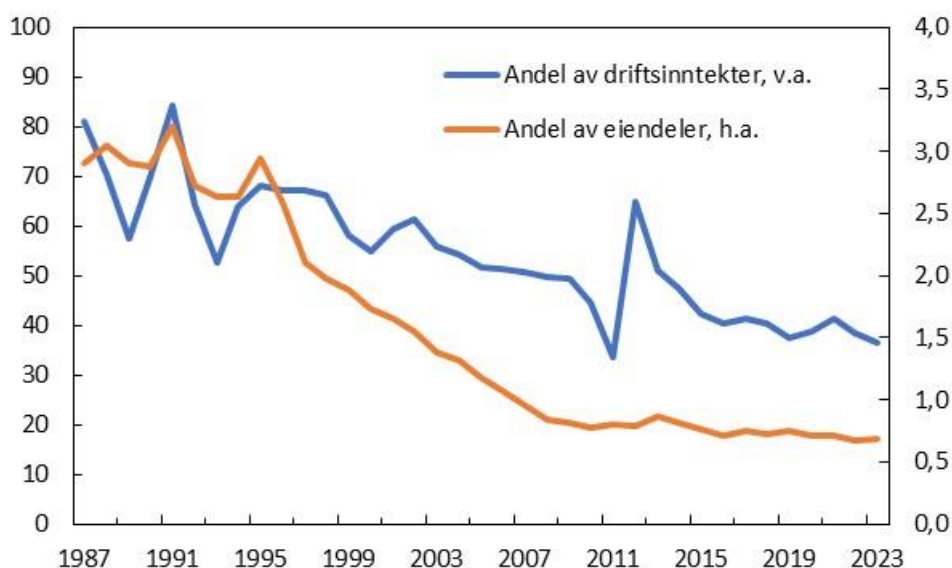
kostnader, for eksempel oppsigelser og innstramminger i kredittilbudet. Bankenes utlånskapasitet og -praksis kan derfor avhenge betydelig av om deres inntjening er positiv eller negativ i en lavkonjunktur. God lønnsomhet i bankene bidrar således til både finansiell og realøkonomisk stabilitet. Dette er av særlig betydning i dagens situasjon med betydelig usikkerhet om hvordan norske låntakere påvirkes av høyere renter og økte kostnader.

Konkurransen i det norske bankmarkedet er sterk. Bankenes lønnsomhet varierer med utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. I 2022 var egenkapitalavkastningen til både banker og vanlige foretak høyere enn gjennomsnittet siden 1980-tallet. Bankenes lønnsomhet har økt etter pandemien, i hovedsak som følge av en ekstraordinær situasjon som ikke er ventet å vedvare. Over tid er de norske bankenes lønnsomhet på nivå med lønnsomheten i foretak utenfor finanssektoren.

3. Norske banker er blant de mest kostnadseffektive bankene i Europa

De norske bankene har redusert driftskostnadene kraftig de siste tiårene, både som andel av inntektene (kostnadsgrad) og eiendelene, se figur 4. Det har gitt de norske bankene den nest laveste kostnadsgraden i hele EØS-området, se figur 5. Den lave kostnadsgraden indikerer sterk konkurranse mellom bankene i Norge. Kostnadseffektiviseringen har kommet kundene til gode, se figur 7, både gjennom lavere priser og bedre banktjenester. På den annen side har strengere og mer omfattende regulering isolert sett trukket prisene opp. Kapitalkravene har økt vesentlig, og samtidig har flere kompliserte og omfattende regelverk kommet på plass siste 10-15 årene.

Figur 4 Bankenes¹ driftskostnader som andel av driftsinntekter og eiendeler. 1987 – 2023²

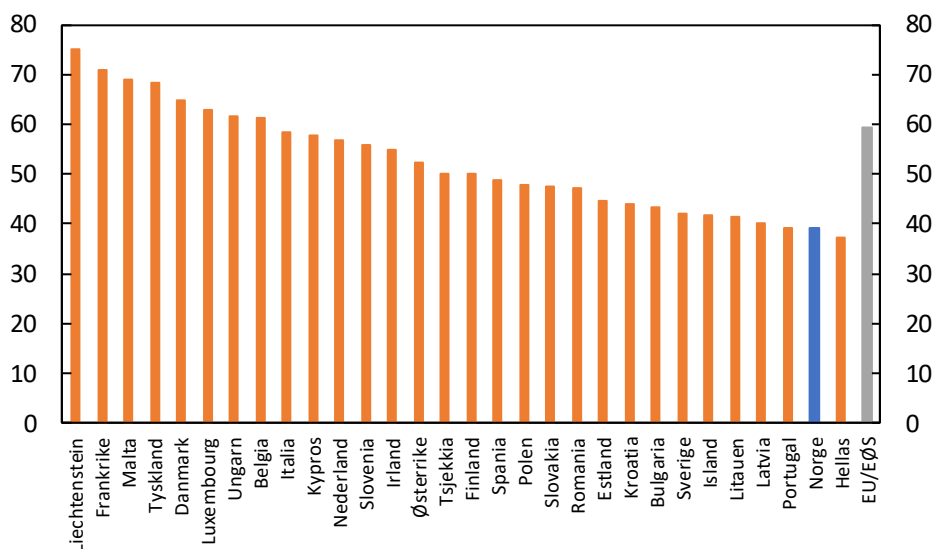

1) Alle banker og kredittforetak i Norge

2) Tall for 2023 er per 3. kvartal 2023

Kilder: Finans Norge, Norges Bank og Statistisk sentralbyrå

Figur 5 Gjennomsnittlig kostnadsgrad for norske¹ og europeiske² banker for perioden 3. kvartal 2022 – 2. kvartal 2023. Prosent

1) DNB, SpareBank 1 SMN og SpareBank 1 SR-Bank

2) 164 europeiske banker

Kilder: [Den europeiske banktilsynsenheten \(EBA\)](#) og Finans Norge

[En studie](#)⁷ som er gjennomført i Norges Bank analyserer drivkreftene bak kostnadseffektiviseringen til de norske bankene. I studien blir kostnadsutviklingen modellert med en rekke indikatorer fra litteraturen. Ifølge modelleringen har de viktigste drivkreftene bak kostnadseffektiviseringen vært automatisering av betalingstjenestene⁸ og overgang til internettbaserte banktjenester.

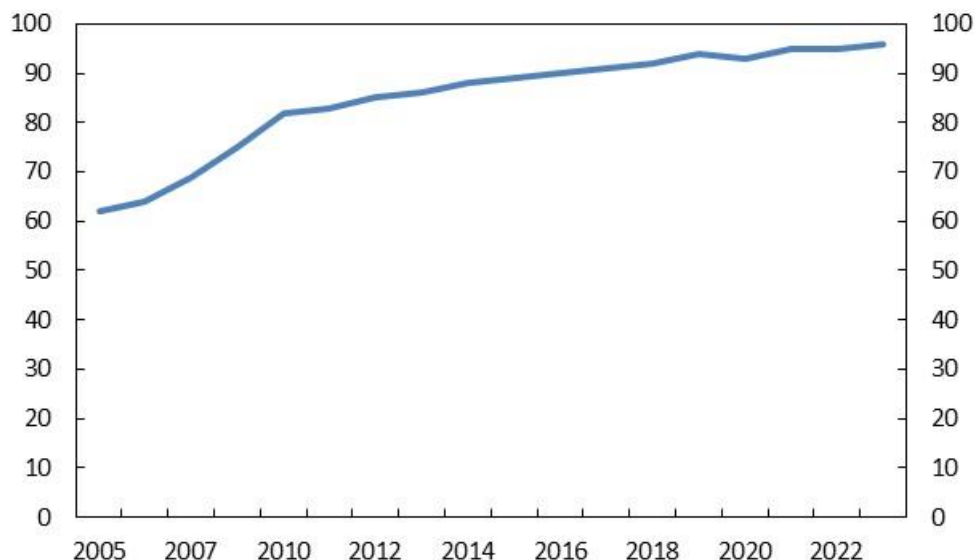
Andelen nordmenn som bruker internett har vokst kraftig de siste tiårene. [En undersøkelse fra Statistisk sentralbyrå for 2023](#) viser at 99 prosent i alderen 16-79 år har brukt internett de siste tre månedene, og [data fra Verdensbanken](#) viser at denne andelen er i verdenstoppen. Samtidig viser undersøkelsen at 96 prosent i alderen 16-79 år bruker internett til banktjenester, se figur 6. Internettbaserte tjenester som nettbank, mobilbank og betalingsapplikasjoner har gjort bankkundene mer selvbetjente. Digitaliseringen har også gjort det mulig for bankene å automatisere andre deler av bankdriften, blant annet behandling av lånesøknader. Elektronisk legitimasjon med BankID har samtidig gjort nettbaserte tjenester effektive og trygge.

⁷ H. Andersen (2020): «[Kostnadseffektiviseringen til de norske bankene kan forklares med automatisering og digitalisering](#)», *Staff Memo*, nr. 9, Norges Bank.

⁸ Elektroniske betalingskort og betalingsgiro har erstattet kontanter og manuelle girotjenester, som sjekker, brevgiro og betaling av regninger i skranke. Det har redusert behovet for bankpersonell som utfører kontanthåndtering, manuell behandling av sjekk og giro samt andre skranketjenester.

Figur 6 Andel¹ som har brukt internett til banktjenester de siste 3 månedene. Prosent. 2005 – 2023

1) Andel for et representativt utvalg av den norske befolkningen på 5000 personer i alderen 16-79 år

Kilder: Finans Norge og Statistisk sentralbyrå

Automatiseringen og digitaliseringen har kommet de norske bankkundene til gode på flere måter. For det første har digitaliseringen gitt kundene bedre banktjenester. De norske bankene var svært tidlig ute med å lansere internettbaserte tjenester som nettbank, mobilbank og betalingsapplikasjoner.⁹ De nettbaserte tjenestene har gjort kundene mer selvbetjente og mindre avhengige av fysisk tilstedeværelse. Mobilbank gir for eksempel bankkundene tilgang på banktjenester når som helst og hvor som helst så lenge mobilen har dekning. For det andre har digitaliseringen gjort det lettere for kundene å både sammenlikne priser på banktjenester og å bytte bank. Norske bankkunder er godt kjent med den digitale plattformen [Finansportalen](#), som både brukes til å sammenlikne priser på banktjenester og til å bytte bank, og i 2016 fastsatte Finansdepartementet en [forskrift](#) om at bankene skal ha en godt synlig lenke til Finansportalen på hjemmesider og øvrige digitale plattformer for priser eller produkter. For det tredje har effektiviseringen bidratt til billigere tjenester for bankkundene. Automatisering og digitalisering har trukket kostnadene ned, blant annet ved å redusere behovet for bankpersonell og lokaler. [En analyse](#)¹⁰ utført i Norges Bank viser at bankene lar kostnadsreduksjoner reflekteres i lavere netto renteinntekter, men lønnsomheten øker noe når kostnadene faller. Siden slutten av 1980-tallet har de norske bankene halvert rentemarginen, se figur 7. I tillegg er netto rentemargin¹¹ for norske banker lav sammenliknet med banker fra andre land, se figur 8. Det er også illustrert i et [innlegg i Dagens Næringsliv](#). Prisen på norske betalingstjenester er dessuten svært lav, og kundene betaler ikke for en vesentlig del av transaksjonene. Selv om kostnadene for betalingssystemet i Norge er [blant de laveste internasjonalt](#), benytter bankene inntekter fra utlån og innskudd, særlig fra transaksjonskonti, til å finansiere betalingstjenestene.

⁹ Sparebanken Hedmark var for eksempel [først i Europa](#) med å lansere nettbank.

¹⁰ Alstadheim, R. og R. Johansen (2023): «[Hva påvirker bankenes førstelinjeforsvar mot tap? Netto renteinntekter og makroøkonomisk utvikling de siste 30 årene](#)», *Staff Memo*, nr. 17, Norges Bank.

¹¹ Netto renteinntekter i prosent av gjennomsnittlige rentebærende eiendeler.

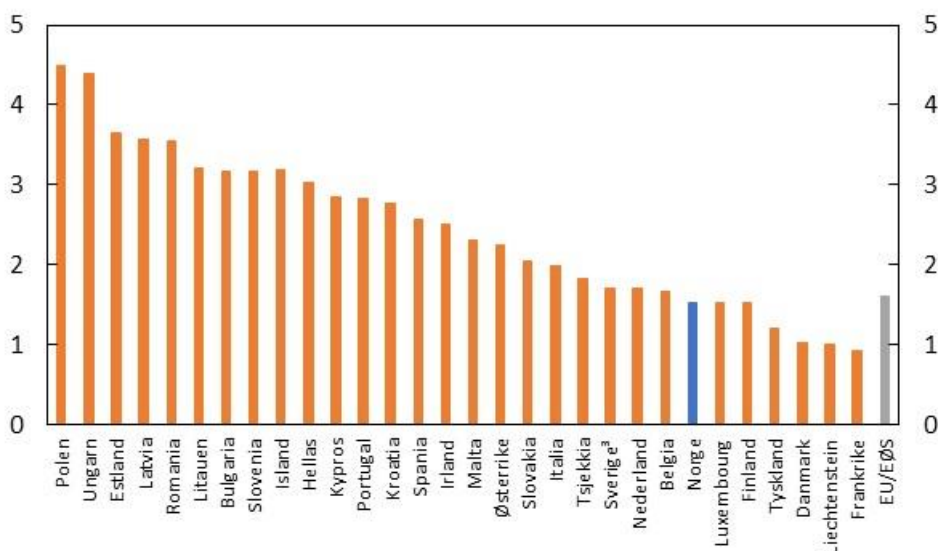
Figur 7 Bankenes¹ rentemargin. Prosent. 4. kv. 1979 – 3. kv. 2023

1) Alle banker og kredittforetak i Norge

Kilder: Finans Norge og Statistisk sentralbyrå

Figur 8 Netto rentemargin for norske¹ og europeiske² banker. Prosent. Per 30. juni 2023

1) Alle banker og kredittforetak i Norge

2) 164 store europeiske banker

3) Alle svenske banker og kredittforetak

Kilder: [Den europeiske banktilsynsenheten \(EBA\)](#), [Finansinspeksjonen](#), Finans Norge og Statistisk sentralbyrå

Rentemarginen har ikke falt etter finanskrisen i 2008 (se figur 7). Det er flere grunner til det. [Studien fra Norges Bank](#) indikerer at mer regulering har bidratt til å holde bankenes kostnader oppe. Det kan forklare hvorfor rentemarginen ikke har falt siden finanskrisen. Myndighetene har innført mer omfattende og komplekse regler for bankenes kapital, finansiering og likviditet. I tillegg har norske myndigheter innført ny hvitvaskingslov, ny finansavtalelov og ny regulering av utlånspraksis.

Etterlevelse av regulering innebærer store kostnader for bankene, fordi det krever kompetanse, data, systemer og større lokaler. For eksempel [jobber nesten hver femte ansatt i Danske Bank for å hindre hvitvasking](#).¹² Bankene har likevel klart å redusere kostnadsandelene noe etter finanskrisen (se figur 4). Det tyder på at bankene har effektivisert driften betydelig siden finanskrisen.

Strengere kapitalkrav har trolig også bidratt til å holde rentemarginen oppe. Norsk banksektor har tilpasset seg strengere kapitalkrav ved å øke egenkapitalandelen fra 4,9 prosent i 2009 til 7,6 prosent i tredje kvartal 2023. Ifølge Finans Norges beregninger bidrar økningen i egenkapitalandelen isolert sett til å svekke egenkapitalavkastningen med om lag 7 prosentenheter.¹³ Figur 2 viser at bankene likevel har opprettholdt egenkapitalavkastningen siden 2009. Det tyder på at bankene har gjort kraftige tilpasninger for å opprettholde lønnsomheten. Finans Norges beregninger viser at kostnadseffektivisering forklarer under halvparten av effektene fra slike tilpasninger. Det tyder på at bankene har tilpasset seg strengere kapitalkrav ved å opprettholde rentemarginen.

Finansskatten som ble innført for norske finansinstitusjoner i 2017 bidrar trolig også til å holde bankenes rentemargin oppe. Finansskatten innebærer at bankene betaler 5 prosentenheter høyere arbeidsgiveravgift og 3 prosentenheter høyere selskapskatt enn ikke-finansielle foretak. Finansdepartementet estimerer den samlede inntekten fra finansskatten til 5,2 milliarder kroner i revidert nasjonalbudsjett for 2023. En relativt stabil utvikling i bankenes egenkapitalavkastning siden 2009 kan tyde på at bankene har tilpasset seg finansskatten ved å holde rentemarginen oppe.

De norske bankene har automatisert og digitalisert store deler av driften. Det har bidratt til at de norske bankene er blant de mest kostnadseffektive bankene i Europa. Automatiseringen og digitaliseringen har kommet de norske bankkundene til gode, både gjennom lavere priser og bedre banktjenester. På den annen side har en rekke nye regulatoriske krav og finansskatt bidratt til å holde prisene oppe.

4. Dagens bankbytteløsninger i Norge og eventuelle rom for forbedringer

I brevet viser Finansdepartementet til at Regjeringen er opptatt av at det skal være enkelt å bytte bank. Det begrunnes med at enklere bankbytte vil styrke konkurransen i bankmarkedet, noe som igjen vil bidra til lavere priser og bedre løsninger for banktjenester. Finansdepartementet viser til at det har blitt enklere å bytte bank i Norge de siste årene. Finans Norge deler denne vurderingen. Det samsvarer også med Konkurransetilsynets vurderinger i en [kronikk](#) 28. mai 2023:

«I Norge er det tilrettelagt for at det skal være lett å bytte bank. Finansavtalelovens bestemmelser, bankenes egne regler og ulike bankbyttetjenester skal sørge for at bankbytte er enkelt og gjennomføres i løpet av noen dager.»

---

¹² Ifølge [årsrapporten for 2022](#) har Danske Bank 21022 heltidsansatte, hvorav [3600](#) heltidsansatte arbeider for å hindre finansiell kriminalitet.

¹³ Det er ikke opplagt at endringer i kapitalkrav påvirker bankenes lønnsomhet. Ifølge Modigliani-Miller-teoremet avhenger ikke finansieringskostnadene av finansieringsstrukturen under visse forutsetninger, se [Modigliani, F. og M.H. Miller \(1958\)](#). Mer egenkapital reduserer både avkastningskravet på egenkapital og renten på gjeld, slik at den veide summen av finansieringskostnadene i teorien er upåvirket. Resultater fra internasjonale studier tyder imidlertid på at Modigliani-Miller-teoremet ikke holder i praksis, slik at bankenes samlede finansieringskostnader stiger når kapitaldekningen øker, se for eksempel [European Central Bank \(2011\)](#). Ifølge analysene vil lavere egenkapitalavkastningskrav og gjeldsrenter motvirke om lag halvparten av den direkte kostnadsøkningen som følger av økt egenkapital.

Etter Finans Norges vurdering er det enkelt å bytte bank i Norge. Det er flere grunner til det. Norske bankkunder kan velge mellom et stort antall banker. Det norske bankmarkedet består av 118¹⁴ banker. Det er på nivå med antall banker i Sverige¹⁵ og høyere enn i Danmark¹⁶. DNB og andre store skandinaviske banker har banklokaler i store deler av Norge. Sparebankene har en mer lokal eller regional profil. Sparebankene er likevel tilgjengelige for de fleste privatkundene over hele landet gjennom digitale løsninger. Flere lokale og regionale banker ønsker dessuten å diversifisere porteføljen ved å ha utlån utover sitt geografiske kjerneområde. Samtidig er det naturlig at personkunder med svak gjeldsbetjeningsevne eller lave panteverdier ikke får boliglån i alle banker, blant annet siden bankene følger krav i [Utlånsforskriften](#) og flere foretrekker en lav risikoprofil. Panteverdier kan for eksempel være lave og usikre i områder med fraflytting og lav omsetning av eiendom.

Norske banker har samlet seg om [bransjeregler](#) som har gjort det enklere å bytte bank. Formålet med reglene er å sikre bankenes samhandling ved overføring av konto og kundeforhold. Ifølge Finansdepartementet har bransjereguleringene bidratt mye til enklere bankbytte, se [Finansdepartementet \(2021\)](#)¹⁷. I tillegg har bransjereguleringene i stor grad blitt lovfestet i ny [finansavtalelov](#). Finansavtaleloven inneholder blant annet krav til bankene ved bytte av betalingskonto, kontobytte og bestemmelser som sikrer kundens rettigheter ved oppsigelse.

Den norske banknæringen har utviklet digitale løsninger som gjør bankbytter stadig enklere og raskere. De norske bankene har i flere år tilbudt heldigital flytting av kundeforhold, der alle avtaler signeres med BankID. I tillegg sendes eFaktura til alle kundens bankforbindelser, slik at kunden selv kan velge hvilken bank og belastningskonto som skal benyttes fra gang til gang. I 2023 ble også fellesløsningen for AvtaleGiro tilrettelagt slik at alle bankene kan tilby selvbetjent flytting av faste betalingsoppdrag med AvtaleGiro. Tidligere kunne det ta 3-6 uker å flytte avtalegiro. Nå går denne flytteprosessen umiddelbart. Brorparten av bankene tok i bruk denne muligheten sommeren 2023, og både kunder og banker rapporterer at de digitale løsningene fungerer godt.¹⁸ Det er også verdt å merke seg at disse forbedringene har fått virke i relativt kort tid og fremdeles ikke er innført av alle bankene, noe som taler for at effektene på bankbytter kan bli større fremover.

Finansdepartementet refererer til løsninger for bankbytte i andre land som går lengre enn løsningene i Norge. Ifølge departementet innebærer bankbytteløsningene i Storbritannia og Nederland at innbetalinger til gammel konto automatisk overføres til ny konto i en periode på 13 måneder. I tillegg får den som prøver å overføre til gammel konto en automatisk melding med ny kontoinformasjon. Om en slik løsning skal være samfunnsøkonomisk lønnsom, må den totale nytten være større enn de samlede kostnadene.

Norske banker tilbyr allerede bedrifter tjenester som gjør det enklere å bytte bank og som begrenser antall feilsendte betalinger. Bedrifter kan benytte en tjeneste som sikrer at innbetalinger til gammel konto overføres til ny konto, for eksempel daglig. Bedrifter kan også benytte en tjeneste som bygger på omnummereringsregisteret i bankenes avregningssystem ([NICS](#)), der innbetalingene til gammel

---

¹⁴ Se Norges Bank (2023): «[Finansiell infrastruktur – 2023](#)», Norges Bank, juni 2023.

¹⁵ Ifølge [Svenska Bankföreningen](#) var det 123 banker i Sverige ved utgangen av 2022.

¹⁶ Ifølge [data fra Finanstilsynet i Danmark](#) var det totalt 65 banker og realkredittforetak i Danmark i 2022.

¹⁷ Finansdepartementet (2021): «[Finansmarkedsmeldingen 2021](#)», Meld. St. 31 (2020–2021), april 2021.

¹⁸ I perioden fra mai 2023 til oktober 2023 ble om lag 100.000 avtaler flyttet.

konto blir overført direkte til ny konto. I tillegg kan virksomheter benytte fellestjenesten [Konto-og-adresseringsregister \(KAR\)](#) til å verifisere at en oppgitt betalingskonto er gyldig og aktiv. Med denne tjenesten kan virksomhetene oppfordre kunder som har byttet bank til å oppdatere kontonummeret. Banker tilbyr bedriftskunder adgang til KAR, og tjenesten er allerede i utbredt bruk, blant annet av Skatteetaten og NAV. Det kan redusere antall feilsendte betalinger til både privatpersoner og bedrifter.

Etter Finans Norges forståelse tilbyr ingen banker liknende tjenester for privatmarkedet. Det skyldes trolig at privatpersoner har færre innbetalinger enn bedrifter. Privatpersoners innbetalinger er typisk lønn, studielån eller trygdeytelser, og det er mest praktisk å orientere relevante parter om nytt kontonummer ved bankbytte. Finans Norge anser det derfor ikke som hensiktsmessig å etablere fellesordninger som i praksis bare utsetter en nødvendig oppgave i opptil 13 måneder. Videre vil en omnummereringstjeneste for privatpersoner være utsatt for angrep fra svindlere. Sikkerhetstiltak rundt en slik tjeneste må derfor være omfattende.

Brevet fra Finansdepartementet omtaler også kontonummerportabilitet, det vil si at kunden tar med seg kontonummer ved bytte til en ny bank. Etter Finans Norges vurdering vil ikke kontonummerportabilitet være et avgjørende tiltak for å forenkle bankbytter. Det er den underliggende infrastrukturen som avgjør hvor enkelt det er å bytte bank. Den norske infrastrukturen muliggjør heldigital flytting. I tillegg er e-faktura og AvtaleGiro tilgjengelig i samtlige bankforbindelser. Utviklingen i betalingsmarkedet bidrar dessuten til at kontonummeret blir stadig mindre relevant for kundene. Bankkunder med tilgang på internettbaserte tjenester, som nettbank, mobilbank og betalingsapplikasjoner (Vipps), kan gjennomføre utbetalinger uten å oppgi kontonummer. Det samme gjelder betalinger med elektroniske betalingskort og kontanter. Ved mottak av betalinger må bankkundene i hovedsak oppgi kontonummer ved skifte av arbeidsgiver og livssituasjon. Betalinger mellom privatpersoner gjennomføres i stor grad med Vipps.

Kontonummerportabilitet vil kreve betydelige investeringer fra bankene. Det vil være svært krevende å etablere et nasjonalt system for kontonummerportabilitet, og ingen land i Europa har innført det. Det skyldes at kontonummer er en unik identifikator i betalingsinfrastrukturen. Avregnings- og oppgjørssystemet er bygd på at kontonummer identifiserer bankene som skal betale og bankene som skal motta betalinger. Ifølge en [rapport som EU-kommisjonen publiserte 12. mai 2023](#), er forventede kostnader ved å innføre kontonummerportabilitet langt høyere enn forventet nytteverdi av kontonummerportabilitet i EU.¹⁹ Etter vår vurdering er derfor ikke kontonummerportabilitet samfunnsøkonomisk forsvarlig.

Selv om det har blitt betydelig enklere å bytte bank i Norge, jobber banknæringen kontinuerlig med å bedre prosessen ved bankbytter ytterligere. Finans Norge har i samarbeid med bankene utviklet en [standardmal for bankbytteskjema](#) som skal ivareta samhandling mellom bankene ved bankbytte. Finans Norge har også utarbeidet [informasjonsdokument](#) og [forklaringsdokument](#) til kunden som informerer om bytteprosessen.

Finans Norge har også identifisert ytterligere muligheter for å forenkle bankbytter. Ifølge Finansavtaleloven kan banknæringen endre bankbytteprosessen dersom det er åpenbart til forbrukers

---

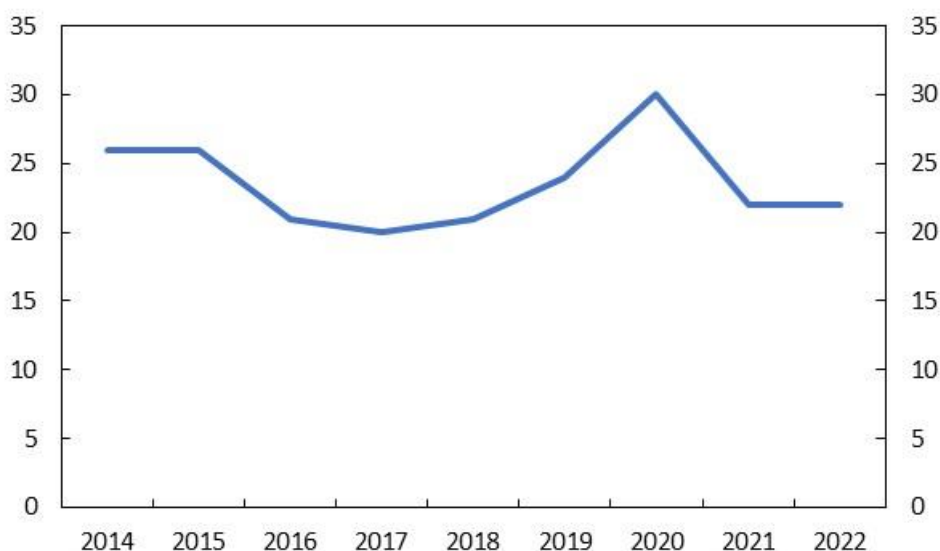
¹⁹ EU-kommisjonen anslår en engangskostnad på 7-22 milliarder euro og en årlig kostnad på om lag 1 milliard euro ved å innføre kontonummerportabilitet i EU. EU-kommisjonen anslår at fordelene for konsumenter, kreditorer og debitorer ved kontonummerportabilitet tilsvarer en årlig verdi på 151-242 millioner euro.

fordel.²⁰ Bits arbeider blant annet med å justere bankbytteskjemaet som er utviklet i henhold til Finansavtaleloven. Finansavtaleloven gir kunden rett til å sette en flyttedato. Sammen med bankenes maksimumsfrister gir det en uhensiktsmessig prosess for bankene som i praksis tar 14 dager. Næringen vurderer derfor å endre prosessen for bankbytte, slik at kunden får gjennomført bankbyttet så snart som mulig i stedet for på en bestemt dato.

Bankbytter kan også forenkles ytterligere ved å frikoble BankID fra kundeforholdet i den enkelte bank. I dag utsteder seks forskjellige banker BankID. Banknæringen og styret i BankID BankAxept AS (BIDBAX) har satt i gang et prosjekt for å samle all formell utstedelse hos BankID. Banker kan kreve at kunder som avslutter kundeforhold, leverer tilbake BankID. Det kan skape uheldige situasjoner ved bankbytte, der kunder er uten BankID i en begrenset periode. Slike situasjoner kan unngås dersom man lykkes i å gjøre BankID universell ved at BankID BankAxept AS blir den eneste formelle utsteder (CA) og bankene blir såkalte RA-fullmektiger.

Departementet refererer til [Forbrukerrådets bankbytteundersøkelse](#)²¹ som viser at «kun» 22 prosent av deltakerne i undersøkelsen byttet eller reforhandlet boliglånet sitt i løpet av 2022. Figur 9 viser at denne andelen var lavere i flere år før pandemien. [En utredning fra Menon Economics](#)²² viser også at den norske bytteandelen er høy i forhold til andre sammenliknbare land. I 2022 byttet privatkunder i Norge boliglånsbank i minst like stor grad som privatkunder i de øvrige landene gjorde i løpet av de siste fem årene. [En utredning fra RBB Economics](#)²³ viser også at den norske bytteandelen for boliglån er betydelig høyere enn i EU samlet sett. Det indikerer god kundemobilitet for norske boliglån sammenliknet med andre land.

Figur 9 Andel som har flyttet eller reforhandlet boliglånet. Prosent. 2014 – 2022

Kilder: Finans Norge og Forbrukerrådet

²⁰ Se Finansavtalelovens §4-34, andre ledd.

²¹ Forbrukerrådet (2023): «[Bytteundersøkelsen 2023 – Nordmenns byttevaner i 2022 innen finansielle tjenester](#)», januar 2023.

²² Menon Economics (2023): «[Kartlegging av norsk banksektor – en internasjonal sammenligning](#)», 13. desember 2023.

²³ RBB Economics (2023): «[Konsumenternas ställning – en internationell jämförelse](#)», 19. oktober 2023.

Det er krevende å vurdere hvilke bankbytteneivå som reflekterer at det er enkelt å bytte bank. Finansielle tjenester har noen særtrekk som gjør bytteandeler mindre sammenliknbare med bytteandeler i andre næringer. Sammenliknet med andre tjenester er finansielle tjenester kraftig regulerte og komplekse. I tillegg er ofte finansielle tjenester basert på relasjoner og tillit. Flere finansielle tjenester har også lang løpetid. Det er også verdt å merke seg at mange har kundeforhold til flere banker, særlig på innskuddssiden, og kundene kan tilpasse seg endrede betingelser ved å overføre innskudd og lån mellom bankforbindelsene uten å avslutte kundeforhold. Samlet sett taler dette for at bytteandeler for finansielle tjenester ikke uten videre kan sammenliknes med bytteandeler for andre tjenester.

Fravær av bankbytte kan dessuten reflektere at kunder er tilfredse med sin bankforbindelse. 42 prosent av norske bankkunder som ikke flyttet eller reforhandlet banktjenester i 2022, forklarte lojaliteten med at de er fornøyde med banken og betingelsene. Det er også andre faktorer enn pris som påvirker valg av bank, for eksempel kundebetjening, lokal tilhørighet og teknologiske løsninger.

På den annen side kan dagens bytte- og reforhandlingsandel reflektere at enda flere kunder kan bli mer prisbevisste og aktive. Som Konkurransetilsynet påpekte i [kronikken](#), krever velfungerende konkurranse prisbevisste og aktive forbrukere.

Etter Finans Norges vurdering er det enkelt å bytte bank, og det blir stadig lettere. Norske banker har samlet seg om bransjeregler, som i stor grad er blitt lovfestet, og har utviklet digitale løsninger som gjør bankbytter stadig enklere og raskere. Bankbytter kan forenkles ytterligere ved å justere bankbytteskjemaet og ved å frikoble BankID fra kundeforholdet.

5. Informasjon til kundene om ulike spareprodukter og bankbytteløsninger

I Norge er informasjon om ulike spareprodukter og bankbytteløsninger lett tilgjengelig for kundene. Digitale plattformer som [Finansportalen](#) og [Renteradar](#) bidrar til det. På Renteradar kan privatkunder sammenlikne renten på sitt boliglån med markedets beste boliglånsrenter og se hvor mye det er mulig å spare ved å flytte boliglånet. På Finansportalen kan forbrukerne sammenlikne betingelsene fra en rekke forskjellige leverandører på ulike typer bankinnskudd, aksjefond, rentefond, pensjonssparing og boliglån. I 2016 fastsatte Finansdepartementet en [forskrift](#) om at bankene skal ha en godt synlig lenke til Finansportalen på hjemmesider og digitale plattformer som viser priser. I dag er Finansportalen godt kjent blant norske forbrukere og brukes aktivt til å sammenlikne priser på banktjenester.²⁴

EUs direktiv om markeder for finansielle instrumenter (Markets in Financial Instruments Directive - MIFID) bidrar til at norske privatkunder får tilstrekkelig informasjon om spareprodukter. MIFID, som ble innført i Norge i 2007, stiller krav til bankene om hvilken informasjon de skal gi kundene og begrensninger på hvilke typer produkter ulike typer kunder kan investere i. Direktivet stiller også krav om at beste kjøps- og salgsordre skal gjøres tilgjengelig før en handel, samt at handelens pris, volum og tidspunkt offentliggjøres i ettertid.

I brevet datert 22. september 2023 vurderer Finansdepartementet tiltak for å styrke forbrukerens mulighet til å orientere seg i bankmarkedet. I brevet peker departementet på at bankene bare må rapportere listepriiser til Finansportalen og at forbrukere har mulighet til å forhandle seg til bedre

---

²⁴ 41 prosent av deltakerne i Forbrukerrådets undersøkelse er kjent med Finansportalen.

renter enn listepriene. Regjeringspartiene og SV inngikk et [budsjettforlik](#) 3. desember 2023 som inneholder mer omfattende rapporteringskrav til Finansportalen. Ifølge budsjettforliket må regjeringen innen 1. juli 2024 stille krav til bankene om å rapportere gjennomsnittlige renter på boliglån, data som danner grunnlag for prising og tildeling av lån og hvilke geografiske områder bankene tilbyr lån i. I tillegg skal regjeringen vurdere om områdescorene som bankene bruker i sine kredittvurderinger kan offentliggjøres.

Budsjettforliket vil påføre bankene større rapporteringskostnader med uklar nytte for samfunnet. Finansportalen inneholder allerede valg for å filtrere bort lokale og regionale tilbud for boliglån og innskudd, slik at søket bare viser landsdekkende tilbud. For tiden gir beste landsdekkende boliglånstilbud en betydelig lavere rente enn beste tilbud med områdebegrensninger. I tillegg inneholder Finansportalen valg for å spesifisere krav om produkt, medlemskap i arbeidstakerorganisasjoner, rentetype, lånetype og kontotype. Ytterligere valg kan gjøre Finansportalen mer komplisert og mindre brukervennlig.

Gjennomsnittsrenter på lån og områdescore gir ikke nødvendigvis forbrukerne bedre informasjon om hvilke rentebetingelser de kan få. Bankene skal prise utlån etter risiko, slik at de er i stand til å bære utlånstap. Det gir en differensiert prising av lån, fordi alle lånekunder er forskjellige. Bankene må derfor ha detaljert informasjon for å kunne gi privatpersoner tilbud på lån, blant annet data til indikatorer som kundenes belåningsgrad, gjeldsgrad, gjeldsbetjeningsevne, nedbetalingstid og alder. I tillegg priser bankene lån med andre karakteristika som ikke nødvendigvis er like lett å kvantifisere, for eksempel utdanning, sivilstatus, betalingsanmerkninger og inkassosaker. Noen banker har også inngått avtaler med store arbeidstakerorganisasjoner og fagforeninger om rentebetingelser som andre i utgangspunktet ikke kan få.

Det er dessuten uklart om gjennomsnittsrenter vil øke konkurransen i boliglånsmarkedet. Kundeadfærd i innskuddsmarkedet tyder på at slik informasjon har begrensede effekter. Selv om listepriene for innskudd tilsvarer faktiske betingelser på innskudd, er andelen bankkunder som flytter innskudd ikke betydelig høyere enn andelen som flytter boliglån.²⁵ Samlet sett ser derfor ikke Finans Norge behov for å endre innrapporteringskravene til Finansportalen.

Bankene kan komme i brudd med konkurranselovgivningen om de publiserer fullstendige prisingsmodeller. Det kan også være tilfelle om bankene publiserer detaljerte data som danner grunnlag for prising og tildeling av lån.

Informasjon om ulike spareprodukter og bankbytteløsninger er lett tilgjengelig for norske bankkunder. Digitale plattformer som Finansportalen og Renteradar bidrar til det. Finans Norge ser ikke behov for å endre innrapporteringskravene til Finansportalen.

6. Eksisterende løsnings tilpasning til kunder med begrensede digitale ferdigheter

Det kan være flere grunner til at enkelte bankkunder ikke er digitale. [Digitaliseringsdirektoratet](#) nevner manglende digital kompetanse, mangel på digitale verktøy, fysiske eller psykiske funksjonsnedsettelse og språkferdigheter som barrierer som kan føre til digitalt utenforskap. I tillegg vil manglende kjennskap til samfunnsstrukturer generelt og forvaltningen spesielt kunne bidra til

---

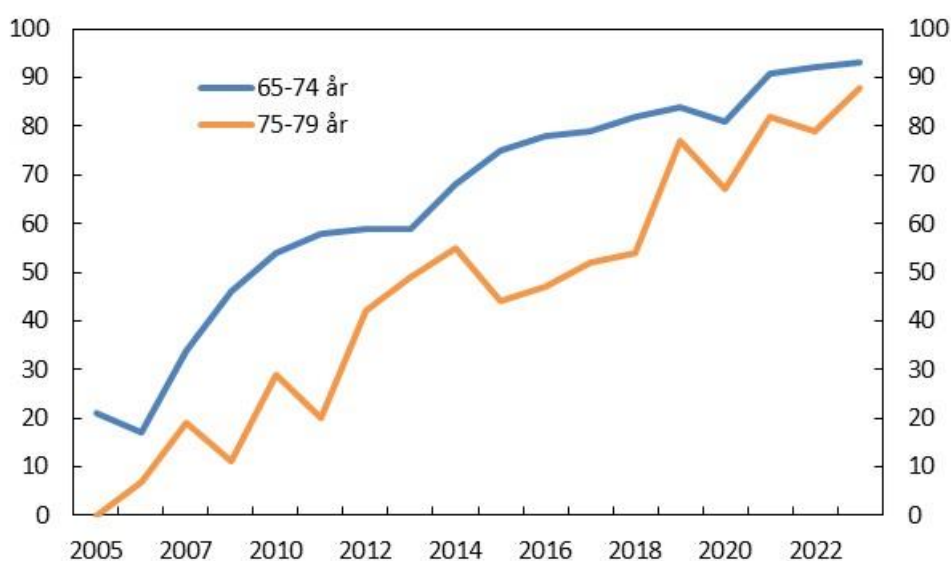
²⁵ Ifølge [Forbrukerrådets bankbytteundersøkelse](#) byttet 9 prosent av deltakerne i undersøkelsen plasseringskonto og 5 prosent brukerkonto i 2022.

digitalt utenforskap. Noen av disse barrierene er mer permanente av natur. Andre barrierer vil variere over tid, for eksempel digital kompetanse og tilgang til digitale verktøy.

Resultater fra en [undersøkelse fra Statistisk sentralbyrå](#) viser at barrierer for digital kompetanse og tilgang til digitale verktøy blir stadig mindre. En stadig høyere andel av de eldste aldersgruppene benytter internett til å utføre banktjenester, se figur 10. Ifølge undersøkelsen benytter 88 prosent i aldersgruppen 75-79 år internett til banktjenester. Tilsvarende andel for aldersgruppen 65-74 år var på 93 prosent.

Figur 10 Andel som har brukt internett til banktjenester de siste 3 månedene. Prosent. 2005 – 2023

Kilder: Finans Norge og Statistisk sentralbyrå

Fremover vil trolig en enda større andel av de eldste benytte internett til banktjenester. Ifølge undersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå bruker 97 prosent i alderen 45-64 år internettbaserte banktjenester. Om to tiår representerer disse årskullene aldersgruppene 65-74 år og 75-79 år. Om dagens nordmenn i aldersgruppen 45-64 år holder seg like digitale fremover, vil tilnærmet alle i alderen 65-79 år benytte internett til banktjenester om et par tiår. Det er imidlertid naturlig at kundene blir mindre digitale etter hvert som de havner i de høyeste aldersgruppene, for eksempel grunnet aldersrelaterte funksjonsnedsettelse.

Selv om stadig flere bankkunder blir digitale, erkjenner banknæringen at flere kunder verken er tilstrekkelig digitale, kan bli tilstrekkelig digitale eller vil forbli tilstrekkelig digitale til å benytte digitale banktjenester. Bankene har dessuten en plikt til å levere grunnleggende banktjenester til alle. I 2022 utarbeidet derfor Finans Norge og medlemsbankene en [bransjenorm](#) for hvordan bankene skal betjene ikke-digitale kunder. Finans Norge kjenner ikke til andre som har utarbeidet liknende bransjenormer.

Bransjenormen forplikter alle Finans Norges medlemsbanker til å tilby tjenester for ikke-digitale kunder, slik at kundene kan få kontoinformasjon, betale regninger og overføre penger uten å bruke digitale løsninger. Det bidrar til at bankene tilbyr alt fra oppfølging i banklokaler og telefontjenester til

hjemmebesøk hos kunder. Normen sier ingenting om prising av slike tjenester. Det kunne medført ulovlig prissamarbeid. Men det følger av normen at prisen ikke må gjøre løsningene utilgjengelige.

Bransjenormen forplikter bankene til å tilby kundene disposisjonsfullmakt. Med en slik fullmakt kan en ikke-digital kunde gi andre adgang til å betale regninger fra den ikke-digitales konto på en trygg måte. Bankene er også forpliktet til å informere kundene om denne tjenesten.

Bransjenormen forplikter også bankene til å tilby veiledning til digitale bankløsninger. Undervisning av digitalt utrygge kunder med sensitive sikkerhetsmekanismer, som BankID, kan innebære utfordringer med sikkerheten. Finans Norge er derfor opptatt av at slik undervisning må foregå i trygge rammer av personer som er klarerte for å håndtere sikkerhetsutfordringer.

Bankene har vurdert om bransjenormen skal inneholde forpliktelser om å tilby enklere digitale løsninger. Etter Finans Norges vurdering bør hver enkelt bank vurdere hensynet mellom sikkerhet og enkelhet i løsningene. Forpliktelser om enklere digitale løsninger ble derfor ikke inkludert i normen.

Selv om stadig flere bankkunder blir digitale, har Finans Norge og medlemsbankene utarbeidet en bransjenorm for hvordan bankene skal betjene ikke-digitale kunder. Bransjenormen forplikter alle Finans Norges medlemsbanker til å tilby nødvendige tjenester for ikke-digitale kunder og veiledning til digitale løsninger.

7. Andre tiltak som kan styrke konkurransen i bankmarkedet

Etter Finans Norges vurdering er konkurransen i det norske bankmarkedet sterk. En [analyse av Ulltveit-Moe m.fl. \(2013\)](#)²⁶ trekker fram tre faktorer som bidrar til konkurranse i den norske banksektoren. For det første konkurrerer de norske bankene med utenlandske banker som har filialer og datterbanker i Norge. For det andre har digitalisering økt konkurransen fra institusjoner som tilbyr banktjenester uten fysisk tilstedeværelse. For det tredje konkurrerer de norske bankene med obligasjonsmarkedet om å finansiere foretak.

Flere indikatorer signaliserer at konkurransen er sterk i det norske bankmarkedet. Konkurransen er ofte mindre i sektorer som domineres av få foretak med stor markedsrett. Litteraturen bruker derfor mål på markedsandel og konsentrasjon som indikatorer på konkurranse. Utredningene fra [Menon Economics](#) og [Copenhagen Economics](#)²⁷ viser at norsk banksektor er lite konsentrert i forhold til sammenliknbare land som Sverige, Danmark, Finland og Nederland. Utredningen fra Menon viser dessuten at de største bankene i Norge har tapt markedsandeler til flere mellomstore banker. Det indikerer redusert markedsrett og økt konkurranse i det norske bankmarkedet. Utredningene fra Menon Economics og [RBB Economics](#) dokumenterer også at kundemobiliteten på finansielle tjenester er høy i Norge sammenliknet med øvrige land. Samtidig viser utredningen fra Menon Economics at marginen på boliglån er lavere i Norge enn i de andre landene. Det indikerer at konkurransen om boliglån er sterkere i Norge enn i de andre landene. Utredningen fra Menon Economics viser også at økningene i styringsrenten etter pandemien har fått større gjennomslag i innskuddsrentene i Norge (54 prosent) enn i Sverige (48 prosent), Danmark (29 prosent), Finland (20 prosent) og Nederland (30 prosent). Det indikerer at konkurransen om innskudd er sterkere i Norge enn i de andre landene. [En](#)

---

²⁶ Ulltveit-Moe, K.H, B. Vale, M.H. Grindaker og E. Skancke (2013): «[Competitiveness and Regulation of Norwegian Banks](#)», *Staff Memo*, nr 18, Norges Bank.

²⁷ Copenhagen Economics (2023): «[Competition in the Swedish banking sector](#)», 12. oktober 2023.

[studie](#) som vurderer utviklingen i et sett av konkurranseindikatorer for norsk banksektor, finner ingen entydig konklusjon om utviklingen siden 1987.

Konkurransen i bankmarkedet kan styrkes enda mer ved å fjerne tinglysningsgebyret. Kunder som flytter boliglånet, må betale et [tinglysningsgebyr](#) til staten.²⁸ Det kan svekke kundemobilitet og konkurranse i bankmarkedet, fordi det blir mindre lønnsomt for kundene å bytte bank.

Etter Finans Norges vurdering er konkurransen i det norske bankmarkedet sterk. Norsk banksektor er lite konsentrert, kundemobiliteten er høy og utlånsmarginen på norske boliglån er lav i forhold til sammenliknbare land.

8. Markedets tilpasning til regelendringene som følger av PSD2

Finansdepartementet viser til at det synes å være begrenset med nye aktører som har tatt i bruk mulighetene fra det reviderte betalingstjensteddirektivet (PSD2) i det norske markedet og at markedsstrukturen har endret seg i liten grad.

Det er først og fremst banker som har tatt i bruk mulighetene som PSD2 gir. PSD2 krever at banker skal legge til rette for at tredjepartsaktører kan tilby tjenester på toppen av bankenes infrastruktur. Flere banker tilbyr kundene oversikt over kontoopplysninger fra deres øvrige bankforbindelser. Noen banker tilbyr også kundene en mulighet til å initiere betalinger fra kontoer i andre banker.

Det kan være flere grunner til at PSD2 ikke har bidratt til at bankene har fått betydelig konkurranse fra nye aktører. Konkurransen er allerede sterk i markedet for norske banktjenester, og prisene er lave. Kundene betaler ikke for en vesentlig del av transaksjonene. Svak forventet lønnsomhet kan derfor forklare at nye aktører ikke etablerer seg i Norge.

Det er først og fremst banker som har tatt i bruk mulighetene PSD2 gir. Sterk konkurranse og lave priser kan forklare hvorfor ikke bankene har fått konkurranse fra nye aktører.

9. Mulige effekter av PSD3/PSR-forslaget på tilbudet til kundene

EU-kommisjonen la i sommer frem forslag til nye endringer i betalingstjensteddirektivet (PSD3/PSR). PSD3 er først og fremst en utvidelse og forbedring av PSD2. Det gjelder særlig innenfor sikkerhet, datadeling og beskyttelse av kunder. Finans Norges vurderer at nåværende forslag til PSD3 vil kunne gi bedre ansvarsregulering av tilbydere som ønsker å konkurrere med banker.

10. Avsluttende merknader

Konkurransen er sterk i det norske bankmarkedet. Flere indikatorer fra litteraturen indikerer at konkurransen i det norske markedet er sterkere enn i sammenliknbare land. Konkurransen påvirkes av strukturelle trekk som er av mer langvarig karakter. Endringer i lønnsomhet reflekterer derfor ikke nødvendigvis endringer i konkurranse.

Bankenes lønnsomhet er for tiden god, men den varierer med utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Bankenes lønnsomhet har økt etter pandemien, i hovedsak som følge av at bankene er i en ekstraordinær situasjon med stigende renter og rikelig tilgang på innskudd. I tillegg har bankene

---

²⁸ Tinglysningsgebyr for fast eiendom er på 540 kroner ved elektronisk innsending. Tinglysningsgebyr ved refinansiering av lånet innenfor samme låneramme, samme pantsetter og samme panteobjekt er på 200 kroner.

tilbakeført utlånstap som de bokførte under pandemien. Fremover venter markedsaktører og myndigheter at bankenes lønnsomhet vil falle etter hvert som utlånstapene øker og innskuddsmarginen avtar. Over tid er de norske bankenes lønnsomhet på nivå med lønnsomheten i foretak utenfor finanssektoren.

Finans Norge vil understreke at de norske bankene har automatisert og digitalisert store deler av driften. Det har bidratt til at de norske bankene er blant de mest kostnadseffektive bankene i Europa. Automatiseringen og digitaliseringen har kommet de norske bankkundene til gode gjennom både billigere og bedre banktjenester. På den annen side har en rekke nye regulatoriske krav og finansskatt trukket prisene opp.

Det har blitt enklere å bytte bank i Norge, og det blir stadig lettere. Norske banker har samlet seg om bransjeregler, som i stor grad er blitt lovfestet, og har utviklet digitale løsninger som gjør bankbytter enda enklere og raskere. Bankbytter kan forenkles ytterligere ved å justere bankbytteskjemaet og ved å gjøre BankID universell.

Finans Norge vil bemerke at informasjon om ulike spareprodukter og bankbytteløsninger er lett tilgjengelig for kundene i Norge. MIFID og digitale plattformer som Finansportalen og Renteradar bidrar til det. Finans Norge ser ikke behov for å endre innrapporteringskravene til Finansportalen.

Selv om stadig flere bankkunder blir digitale, har Finans Norge og medlemsbankene utarbeidet en bransjenorm for hvordan bankene skal betjene ikke-digitale kunder. Bransjenormen forplikter bankene til å tilby nødvendige tjenester for ikke-digitale kunder og veiledning til digitale løsninger.

Det er først og fremst banker som har tatt i bruk mulighetene fra PSD2. Sterk konkurranse og lave priser kan forklare hvorfor ikke bankene har fått konkurranse fra nye aktører. Finans Norges vurderer at nåværende forslag til PSD3 vil kunne gi bedre ansvarsregulering av tilbydere som ønsker å konkurrere med banker.

Med vennlig hilsen

Finans Norge

Sign.

Kari Olrud Moen

Administrerende direktør

Sign.

Erik Johansen

Direktør